

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
POLITIKOS ĮGYVENDINIMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS LOBISTINĖS VEIKLOS ĮSTATYMO NR. VIII-1749
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖKŪROS PAGRINDŲ
ĮSTATYMO NR. XI-2220 PAPILDYMO 5-1, 5-2 IR 5-3 STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS RINKLIAVŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1725 6 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO
12 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (toliau – Projektai)
(TAP NR. TAP-18-1434; TAIS NR. 18-10236(2))**

2018-11-23 Nr. NV-3098

Vilnius

Projektų rengėja: Teisingumo ministerija.

Projektų tikslas: tobulinti lobistinės veiklos teisinį reguliavimą, didinti lobistinės veiklos teisinio reguliavimo efektyvumą ir veiksmingumą, lobistinės veiklos priežiūros efektyvumą, užtikrinant lobistinės veiklos skaidrumą ir išviešinant poveikio darymą teisėkūrai.

Projektais vykdomi Ministro Pirmininko pavedimas, įformintą Vyriausybės kanclerio 2018 m. gegužės 30 d. rezoliucija Nr. S-1791, ir Ministro Pirmininko 2018 m. birželio 18 d. pavedimas Nr. S-2032.

Projektų rengimą paskatino suinteresuotų institucijų – Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (toliau - VTEK), „Transparency International“ Lietuvos skyriaus, Specialiųjų tyrimų tarnybos pateikta informacija, kad praktikoje Lobistinės veiklos įstatymo (toliau – LVĮ) nuostatos nėra veiksmingos. Projektai taip pat parengti, siekiant spręsti Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto atlikto parlamentinio tyrimo dėl asmenų, verslo subjektų ir kitų interesų grupių galimo neteisėto poveikio valstybės institucijoms priimant sprendimus ir galimos neteisėtos įtakos politiniams procesams išvadoje, nurodytas problemas, susijusias su lobistinės veiklos teisiniu reguliavimu.

Rengiant projektus suorganizuoti suinteresuotų institucijų pasitarimai (2018 m. birželio 13 d., birželio 28 d., liepos 17 d., rugpjūčio 3 d., rugpjūčio 29 d., spalio 18 d.). LVĮ pakeitimai papildomai aptarti 2018 m. liepos 31 d. vykusiame suinteresuotų institucijų ir verslo, nevyriausybinių organizacijų atstovų pasitarime. Taip pat lobistinės veiklos reguliavimo pakeitimai buvo pristatyti Lietuvos pramoninkų konfederacijos 2018 m. rugsėjo 12 d. prezidiumo posėdyje ir Lietuvos verslo konfederacijos 2018 m. spalio 18 d. prezidiumo posėdyje. 2018 m. spalio 12 d. Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetas taip pat organizavo apskritojo stalo diskusiją, kurioje buvo kalbama apie naują lobistinės veiklos reguliavimą ir išklaudytos nuomonės, kaip išviešinti teisėkūrai daromą įtaką ir užtikrinti asmenų, darančių tokią įtaką, veiklos skaidrumą.

Dabartinė situacija: Lobistinės veiklos apibrėžtis LVĮ apima siekį daryti įtaką priimamiems teisės aktams ir administraciniais sprendimams – tokia per plati lobistinės veiklos apibrėžtis nesudaro galimybių vykdyti efektyvią ir veiksmingą lobistinės veiklos priežiūrą.

LVĮ nėra pakankamai aiškiai sureglamentuota pareiga išviešinti galutinį lobistinės veiklos naudos gavėją, tai sudaro sąlygas vykdyti lobistinę veiklą neskaidriai.

LVĮ reguliuojamos asmenų, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, pareigos, tačiau šios pareigos iš esmės apsiriboja įpareigojimais sudaryti sąlygas lobistams teisėtai vykdyti lobistinę veiklą ir neįtvirtina asmenų, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, pareigų patiems aktyviai viešinti jų atžvilgiu vykdytos lobistinės veiklos atvejus.

Vadovaujantis galiojančiu LVĮ lobistine veikla nelaikomos specialiuųjų įstatymų arba įstatų nustatyta tvarka vykdomos veiklos, kurios tenkina viešąjį interesą. Ši išimtis kelia praktinių LVĮ taikymo problemų, sudaro sąlygas veiklą, kuri pagal turinį laikytina lobistine veikla, vykdyti

neskaidriai, neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtinto teisėkūros aiškumo. Pažymėtina, kad, EBPO vertinimu, lobistinė veikla neturėtų būti siejama su organizacijos veiklos tikslu (viešas interesas ar privatus), bet sietina su konkrečia veikla (siekiu daryti įtaką dėl teisės aktų).

LVĮ reglamentuotas asmenų įrašymas į lobistų sąrašą ir numatyta, kad lobistinę veiklą turi teisę vykdyti tik į lobistų sąrašą įrašytas asmuo. LVĮ 12 straipsnyje numatyta lobistinės veiklos deklaracijų teikimo tvarka.

Informacija apie lobistinę veiklą (apie įrašytus į lobistų sąrašą lobistus, lobistinės veiklos sustabdymą, nutraukimą, atnaujinimą ar pasibaigimą, lobistinės veiklos deklaracijų duomenys) skelbiama VTEK nustatyta tvarka. Toks informacijos skelbimo teisinis reguliavimas neviseiškai atitinka Bendrasis duomenų apsaugos reglamentą (toliau - BDAR).

Teisėkūros pagrindų įstatyme (toliau – TPI) šiuo metu nėra įtvirtinto aiškaus mechanizmo, kaip asmenys, siekiantys daryti įtaką teisėkūrai, galėtų tai iš anksto aiškiai ir viešai deklaruoti, gauti tam tikrą jiems aktualią informaciją ir pan.

Administracinių nusižengimų kodekse (toliau – ANK) reguliuojama fizinių asmenų atsakomybė už neteisėtą lobistinę veiklą, tačiau galiojančiuose teisės aktuose atsakomybės už neteisėtą lobistinę veiklą reguliavimas nėra sistemingas. ANK nenumato galimybės neteisėtą lobistinę veiklą laikyti mažai pavojinga administracinio nusižengimo požymių turinčia veika.

Projektų esmė:

Dėl LVĮ projekto:

Dėl LVĮ taikymo srities.

LVĮ projektu siūloma aiškiau sureguliuoti ir išplėsti LVĮ taikymo sritį, siekiant apimti visas veiklas, kurios pagal turinį laikytinos lobistine veikla. Priėmus siūlomą pakeitimą, didesnei grupei subjektų būtų sudarytos vienodos sąlygos daryti įtaką politikos formavimui ir teisėkūrai, asmenų veikla, kuri pagal turinį atitinka lobistinės veiklos požymius, būtų laikoma lobistine veikla, tai atitiktų EBPO teikiamas rekomendacijas Lietuvai dėl lobistinės veiklos teisinio reguliavimo. Sumažėtų galimybės asociacijoms, atstovaujančioms verslo ar kitiems privatiems interesams, išvengti savo siekiamos daryti įtakos priimamiems politiniams sprendimams viešinimo.

Kita vertus, siekiant LVĮ efektyvaus veikimo, taip pat siekiant sudaryti realias galimybes veiksmingai lobistinės veiklos priežiūrai, iš lobistinės veiklos apibrėžties, siūloma išbraukti administracinius sprendimus.

Dėl asmenų, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, ir jų atžvilgiu vykdomos lobistinės veiklos priežiūros.

LVĮ projektu siūloma aiškiau apibrėžti asmenų, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, ratą ir diferencijuoti šių asmenų atžvilgiu vykdomos lobistinės veiklos priežiūrą. Siūloma aiškiai išskirti svarbiausius sprendimus priimančių asmenų kategorijas ir šių asmenų atžvilgiu vykdomos lobistinės veiklos priežiūrą pavesti VTEK. VTEK vykdytų Respublikos Prezidento, Seimo, Vyriausybės narių, viceministrų, Vyriausybės, ministerijų kanclerių, politinių partijų vadovų, merų, savivaldybių tarybų narių, savivaldybių administracijų direktorių ir jų pavaduotojų atžvilgiu vykdomos lobistinės veiklos priežiūrą. Kitų asmenų, atžvilgiu vykdomos lobistinės veiklos priežiūrą siūloma pavesti institucijų, kuriose šie asmenys dirba, vadovams ar jų įgaliotiems atstovams.

LVĮ projektu siūloma nustatyti asmenų, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, vadinamą kryžminę pareigą deklaruoti jų atžvilgiu vykdytą lobistinę veiklą - jie (ne tik lobistai) privalėtų deklaruoti jų atžvilgiu vykdytą lobistinę veiklą dėl kiekvieno teisės akto projekto. Siekiant sudaryti kuo patogesnes sąlygas pateikti nurodytas deklaracijas, įtvirtinta pareiga VTEK sudaryti sąlygas nurodytiems asmenims teikti deklaraciją elektroninėmis priemonėmis.

Būtų sudarytos galimybės palyginti lobistų ir asmenų, kuriems lobistine veikla siekiama daryti įtaką, deklaruojamą informaciją, kas pagerintų lobistinės veiklos priežiūrą.

Dėl lobisto, lobistinės veiklos naudos gavėjo sąvokos.

Į lobisto sąvoką siūloma papildomai įtraukti juridinius asmenis. Siekiant aiškiai atskleisti tikruosius lobistinės veiklos naudos gavėjus, LVĮ projekte siūloma įtvirtinti lobistinės veiklos naudos gavėjo sąvoką.

Dėl asmenų, neturinčių teisės būti lobistais, lobistinės veiklos užsakovais, ir neteisėtos lobistinės veiklos.

Siekiant, kad lobistinę veiklą vykdytų tinkamos reputacijos asmenys, siūloma papildomai įtvirtinti, kad lobistu neturi teisės būti fizinis asmuo, kuris įstatymų nustatyta tvarka pripažintas kaltu ne tik dėl korupcinio pobūdžio nusikaltimo padarymo ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą, bet ir dėl sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo padarymo ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą.

Atsižvelgiant į tai, kad LVĮ projektu siūloma numatyti, kad lobistu taip pat būtų laikomas juridinis asmuo, LVĮ papildomas nuostatomis, kokie juridiniai asmenys neturi teisės būti lobistais.

Draudimo tam tikriems asmenims būti lobistinės veiklos užsakovais siekiama atsisakyti kaip perteklinio, kadangi šiuo atveju svarbu ne įtvirtinti absoliutų draudimą būti lobistinės veiklos užsakovu, bet užtikrinti, kad LVĮ nurodyti asmenys, būdami lobistinės veiklos užsakovais, laikytųsi Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų.

Dėl asmenų įrašymo į lobistų sąrašą ir teisės vykdyti lobistinę veiklą.

Siekiant mažinti asmenims administracinę naštą, palengvinti galimybę vykdyti lobistinę veiklą, siūloma atsisakyti LVĮ nuostatų dėl valstybės rinkliavos, kai asmuo siekia būti įrašytas į lobistų sąrašą, sumokėjimo. Jei siektų būti įrašytas juridinis asmuo, atsisakoma reikalavimo nurodyti juridinio asmens dalyvius, valdymo organų narius ir darbuotojus, kurie vykdys lobistinę veiklą.

Įtvirtinama nauja teisė lobistams – iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų gauti informaciją apie inicijuojamus ar rengiamus teisės aktų projektus pagal asmens prašyme jį įrašyti į lobistų sąrašą nurodytas teisinio reguliavimo sritis.

Dėl lobistinės veiklos deklaravimo ir priežiūros.

Atsisakoma lobistinės veiklos deklaracijos sąvokos ir įtvirtinama skaidrių teisėkūros procesų deklaracijos sąvoka. Deklaracijos būtų viešinamos VTEK svetainėje. LVĮ projektu taip pat siūloma tikslinti duomenis, kuriuos lobistas turi nurodyti skaidrių teisėkūros procesų deklaracijoje.

Atsižvelgiant į BDAR, LVĮ projektu siūloma įstatymo lygiu reglamentuoti, kokia informacija apie lobistinę veiklą viešai skelbiama VTEK svetainėje.

Dėl atsakomybės už LVĮ pažeidimus.

LVĮ projekte siūloma reglamentuoti atsakomybės *juridiniams* asmenims taikymą už LVĮ pažeidimus. Siūloma įtvirtinti taikytinų baudų dydžius, kurie nustatyti atsižvelgus į ANK įtvirtintus baudų dydžius *fiziniam* asmenims, į pažeidimų pobūdį ir pavojingumą, siūloma įtvirtinti juridinio asmens atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes, pažeidimų tyrimo, nagrinėjimo ir baudų juridiniam asmeniui taikymo tvarką, VTEK sprendimų apskundimo tvarką.

Dėl TPI projekto:

Siekiant išviešinti asmenų, darančių įtaką teisėkūrai, veiklą, TPI siūloma asmenims, kuriems netaikomas LVĮ, sudaryti galimybę įsirašyti į asmenų, darančių įtaką teisėkūrai, sąrašą (taip vadinamą skaidrumo sąrašą). Įrašymas į sąrašą būtų neprivalomas, tačiau tokie asmenys turėtų tas pačias teises kaip ir lobistai, taip pat ir teisę iš institucijų gauti informaciją apie inicijuojamus ar rengiamus teisės aktų projektus pagal asmens prašyme nurodytas teisinio reguliavimo sritis. Asmenys, įtraukti į asmenų, darančių įtaką teisėkūrai, sąrašą, turėtų pareigą kartą per metus deklaruoti savo vykdomą veiklą (elektroniniu būdu teikdami metines ataskaitas) skaidrių teisėkūros procesų informacinėje sistemoje.

Šio sąrašo buvimas neeliminotų pareigos įsirašyti į lobistų sąrašą pagal LVĮ nuostatas. Lobistinę veiklą, kaip minėta, galėtų vykdyti tik tie asmenys, kurie įrašyti į lobistų sąrašą. Jei asmuo, kuriam netaikomos LVĮ nustatytos išimtys, kas nelaikoma lobistine veikla, vykdytų lobistinę veiklą neįsirašęs į lobistų sąrašą, tai būtų vertinama kaip neteisėta lobistinė veikla.

Dėl ANK projekto:

LVĮ įtvirtinus, kas laikytina mažareikšmiu šio įstatymo reikalavimų pažeidimu, būtina užtikrinti, kad, jeigu fizinis asmuo padaro mažai pavojingą administracinio nusižengimo, numatyto ANK požymių turinčią veiklą ir administracinės nuobaudos paskirtį galima įgyvendinti netraukiant asmens administracinę atsakomybę, VTEK ar jos įgalioti tarnautojai galėtų administracinio nusižengimo teisenos nepradėti ir pareikšti asmeniui žodinę pastabą.

Dėl Rinkliavų įstatymo projekto:

Kaip minėta, siekiant skatinti lobistinę veiklą, siūloma atsisakyti LVĮ nuostatų dėl valstybės rinkliavos, kai asmuo siekia būti įrašytas į lobistų sąrašą, sumokėjimo. Taip pat sistemiškai siūloma nustatyti, kad valstybės rinkliava neimama už įrašymą į asmenų, darančių įtaką teisėkūrai, sąrašą.

Atsižvelgiant į tai, kad skaidrių teisėkūros procesų informacinė sistema, skirta lobistinės veiklos deklaravimui, turėtų būti sukurta iki LVĮ pakeitimų įsigaliojimo, siūloma Įstatymų projektų nuostatų įsigaliojimą atidėti iki 2020 m. sausio 1 d.

Dėl lėšų poreikio:

Informacinės sistemos, skirtos lobistinės veiklos, daromos įtakos teisėkūrai deklaravimui, sukūrimo kaštai, remiantis VTEK pateiktais komerciniais pasiūlymais, yra apie 120 000 eurų (šią sumą sudaro informacinės sistemos techninės specifikacijos parengimo (apie 10 000 eurų), diegimo (apie 90 000 eurų) bei techninės priežiūros (apie 20 000 eurų) paslaugos). Ši sistema, kaip minėta, turėtų būti sukurta iki LVĮ pakeitimų įsigaliojimo.

Taip pat, siekiant veiksmingos lobistinės veiklos priežiūros, VTEK reikalingi papildomi žmogiškieji išteklių. Tam, kad VTEK efektyviai galėtų atlikti įstatymais jais pavestas funkcijas, reikėtų papildomų 5 žmonių (šiuo metu patvirtintos 25 pareigybės, reikėtų 30), kas kainuotų 125 000 eurų metams.

Valstybės rinkliavos už įrašymą į lobistų sąrašą ir lobisto pažymėjimo išdavimą atsisakymas ženkliai įtakos valstybės biudžeto lėšoms neturės, kadangi, vadovaujantis Konkrečių valstybės rinkliavos dydžių sąrašu, šiuo metu už įrašymą į lobistų sąrašą ir lobisto pažymėjimo išdavimą nustatytas 10 eurų valstybės rinkliavos dydis, o lobistų sąrašė yra apytikriai 80 asmenų.

Derinimas: Projektai teikti derinti Prezidento kanceliarijai, Vyriausybės kanceliarijai, Finansų ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai, Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai, Vyriausiajai rinkimų komisijai, Specialiųjų tyrimų tarnybai, Generalinei prokuratūrai, Nacionalinei teismų administracijai, Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai, Informacinės visuomenės plėtros komitetui prie Susisiekimo ministerijos, „Transparency International“ Lietuvos skyriui, Lietuvos verslo konfederacijai, Lietuvos statybininkų asociacijai, asociacijai „Investors' Forum“, Lietuvos pramonininkų konfederacijai, Lietuvos darbdavių konfederacijai, Lietuvos profesinei sąjungai „Solidarumas“, Lietuvos profesinių sąjungų konfederacijai, Respublikinei jungtinei profesinei sąjungai, Lietuvos profesinei sąjungai „Sandrauga“, Lietuvos žmogaus teisių centrui, Žmogaus teisių stebėjimo institutui, viešajai įstaigai „NVO teisės institutas“, labdaros ir paramos fondui „Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras“, Lietuvos jaunimo organizacijų tarybai, Nevyriausybinių organizacijų tarybai, visuomeninei organizacijai „Baltosios pirštinės“, Lietuvos advokatūrai, Lietuvos notarų rūmams, Lietuvos antstolių rūmams.

Į daugumą pateiktų pastabų ir pasiūlymų atsižvelgta. Dėl pastabų ir pasiūlymų, į kuriuos neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, teikiama derinimo pažyma.

Atitiktis Vyriausybės programos nuostatom: Projektas Vyriausybės programos nuostatų tiesiogiai neįgyvendina.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome rengėjams įvertinti Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės projektams 2018 m. lapkričio 22 d. išvadoje Nr. NV-3090 pateiktas pastabas.

Siūlome projektus svarstyti Tarpinstituciniame pasitarime.

Patarėjas

Audrius Kasinskas